

İÇİNDEKİLER	Sayfa
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRÜ ONAYI.....	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TANZİMAT ÖNCESİ OSMANLI EĞİTİM SİSTEMİ

I. DİNİ EĞİTİM KURUMLARI.....	8
A)MEKTEP VE MEDRESE.....	8
II. ENDERUN: SARAY MEKTEBİ.....	10
III. İLK ÇAĞDAŞ EĞİTİM KURUMLARI.....	11

TANZİMAT DEVRİNDE EĞİTİM POLİTİKASI VE MERKEZ TEŞKİLATI

I. 1839–1857 YILLARI ARASINDA EĞİTİMLE İLGİLİ

YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	14
II. MAARİF_İ UMUMİYE NEZARETİ VE ÇALIŞMALARI.....	16
III. EĞİTİMDE YASAL DÜZENLEME VE MAARİF_İ	
UMUMİYE NİZAMNAMESİ.....	18

SİVİL VE ASKERİ OKULLAR

I. SIBYAN MEKTEPLERİ: İLKOKULLAR.....	22
II. ORTAÖĞRETİM KURUMLARI.....	24
A)RÜŞTİYELER, İDADİLER VE SULTANİLER.....	24
1. Rüştiyeler.....	24

2. İdadiler.....	27
3. Sultaniler.....	28
III. YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMLARI.....	31
A)DARÜLFÜNUN, SİVİL YÜKSEK OKULLAR VE	
ASKERİ OKULLAR.....	31
1. Darülfünun.....	31
2. Sivil Yüksek Okullar.....	32
3. Askeri Okullar.....	33
IV. MESLEK OKULLARI.....	34
A) DARÜLMUALLİMİNLER VE DİĞER GELİŞMELER.....	34
1. Öğretmen Yetiştiren Kurumlar (Darülmualiminler).....	34
2. Mesleki ve Teknik Eğitimde Diğer Gelişmeler.....	36
AZINLIK VE YABANCI OKULLAR	
I. AZINLIK OKULLARI.....	38
II. YABANCI OKULLAR.....	38
İKİNCİ BÖLÜM	
MÜTAREKE-MİLLİ MÜCADELE YILLARINDA EĞİTİM (1918–1923)	
I. MECLİSTE YER ALAN EĞİTİM TARTIŞMALARI.....	40
II. MAARİF KONGRESİ VE ÖNEMİ.....	41
III. AZINLIK VE YABANCI OKULLARIN BU DÖNEMDEKİ	
KONUMLARI.....	42
ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK EĞİTİM TARİHİNE BAKIŞ	
I. TEVHİD_İ TEDRİSAT.....	44

II.CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİMİN

RESMİ TEMEL AMAÇ VE İLKELERİ.....	45
HARF DEVRİMİ, MİLLET MEKTEPLERİ VE HALKEVLERİ (1928–1938)	
I. HARF DEVRİMİ VE MİLLET MEKTEPLERİ.....	49
II. HALKEVLERİ.....	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÖY ENSTİTÜLERİ’NİN KURULUŞU

I. KÖY ENSTİTÜLERİ ÖNCESİ ÜLKENİN GENEL EĞİTİM DURUMU.....	52
II. KÖY ENSTİTÜLERİ’NİN KURULUŞU.....	54
III. KÖY ENSTİTÜLERİNİN KURULUŞ FELSEFESİ.....	58
IV. 3803 SAYILI KÖY ENSTİTÜLERİ KANUNU’NUN KABULÜ.....	59
V. KÖY ENSTİTÜLERİ’NİN KURULUŞ YERLERİ VE ÖZELLİKLERİ.....	63
VI. KÖY ENSTİTÜLERİ’NİN ÖĞRETMEN KAYNAĞI.....	65
VII. ÖRGÜTLENME YASASI (4274 SAYILI YASA).....	66
VIII. YÜKSEK KÖY ENSTİTÜSÜ.....	73

UYGULANAN ÖĞRETİM PROGRAMLARI

I. DENEME EVRESİ.....	76
II. 1943 ÖĞRETİM PROGRAMI.....	79
III. 1947 ÖĞRETİM PROGRAMI.....	82
IV. 1953 ÖĞRETİM PROGRAMI.....	84

KÖY ENSTİTÜLERİ’NİN EĞİTİME, SOSYO-EKONOMİK KÜLTÜREL SORUNLARA ETKİSİ

I. MİLLİ EĞİTİME ETKİSİ.....	86
II. KÖYÜN KÜLTÜREL GELİŞİMİNE ETKİSİ.....	87

III. KÖYÜN SOSYO-EKONOMİK GELİŞİME ETKİSİ.....	89
IV. KÖY SAĞLIĞINA ETKİSİ.....	90
KÖY ENSTİTÜLERİ'NİN KAPATILMASI	
I. KÖY ENSTİTÜLERİ TARTIŞMALARI.....	93
A) KÖY ENSTİTÜLERİ'NE YÖNELİK ELEŞTİRİLER.....	93
1. Köy Enstitüleri'ne Sağ Kesim Tarafından Yapılan Eleştiriler.....	93
2. Köy Enstitüleri'ne Sol Kesim Tarafından Yapılan Eleştiriler.....	97
3. Enstitüler'in Islah Çalışmaları.....	99
SONUÇ.....	102
KAYNAKÇA.....	109

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI**İmza**

Danışman Üye : Doç. Dr. Himmet HÜLÜR

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Mustafa ERGÜN

: Yrd. Doç. Dr. Osman KONUK

Sosyoloji Anabilim tezli yüksek lisans öğrencisi Gül Nihan TOPRAK'ın "Cumhuriyetin İlk Döneminde Türk Eğitim Sistemi ve Köy Enstitüleri" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 16.06.2008 günü saat 16.00'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

MÜDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

CUMHURİYETİN İLK DÖNEMİNDE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ
VE
KÖY ENSTİTÜLERİ

Gül Nihan TOPRAK

Sosyoloji Anabilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2008

Danışman: Doç. Dr. Himmet HÜLÜR

Çalışmada Cumhuriyetin ilk döneminde Türk eğitim sistemi ve Köy Enstitüleri incelenmiştir. Türk eğitim sisteminin değerlendirilmesi için Tanzimat döneminin getirdiği yeni oluşumlar tarihsel gelişim açısından ele alınmıştır. Cumhuriyetle birlikte toplumun kalkınması ve modernleşmenin gerçekleşmesi için eğitime büyük önem verildiği görülmüştür. Köy Enstitüleri de Türk eğitim sisteminin gelişmesine ışık tutan kurumlar olarak büyük önem taşımaktadır. Köy Enstitüleri sadece eğitim işlevini değil, diğer toplumsal işlevleri de bünyesinde taşıyan Türk toplum yapısına özgü eğitim kurumlarıdır. Köy Enstitüleri'nin, kuruluşu, yapısı ve hedefledikleri Türk eğitim sistemini etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Köy Enstitüleri, Tanzimat Dönemi, Türk Eğitim Sistemi...

ABSTRACT
TURKISH EDUCATION SYSTEM AT THE BEGINNING OF REPUBLIC
AND
VILLAGE INSTITUTES

Gül Nihan TOPRAK

Department of Sociology

Afyon Kocatepe University, The Institute of Social Sciences

May 2008

Advisor: Doç.Dr. Himmet HÜLÜR

In this study, Turkish Education System at the beginning of Republic and Village Institutes are examined. The new formations which were formed in Tanzimat Era were handled to evaluate Turkish Education System from the historical development point of view. It was seen that the great importance was given to education for developing and modernizing the society by the help of Republic. Also, Village Institute played an important role in developing education system. Village Institutes are education institutions which have both educational and social functions. It was seen that Village Institute affected our education system by its establishment, structure and goals.

Key Words: Village Institutes, Tanzimat Era, Turkish Education System...

ÖZGEÇMİŞ

Gül Nihan TOPRAK

Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Tezsiz Yüksek Lisans: 2005 Selçuk Üniversitesi, Felsefe Grubu Öğretmenliği Programı

Lisans: 1999 Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Lise: 1995 İzmir Karşıyaka Anadolu Lisesi

İş

2005-Öğretmen. İhsaniye Lisesi Felsefe Grubu Öğretmeni

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: Ankara, 14.11.1981

Yabancı Dil: İngilizce

ÖNSÖZ

Eğitim, insan yaşamı boyunca üzerinde önemle durulan bir konu olmuştur. Türk eğitim sisteminin bugünkü durumunu anlayabilmek için geçmiş eğitim sistemlerini ve eğitim kurumlarını anlayabilmek gerekmektedir. Çünkü her oluşum varlık bulurken kendinden önceki gelişmelerden olumlu ya da olumsuz yönde etkilenmektedir. Eğitim modelleri genellikle yöneticilerin beklentilerine göre seçilir. Nasıl bir birey yapısı, zihniyeti isteniyorsa ona uygun bir eğitim modeli tercih edilir. Cumhuriyet döneminin en temel amacı tüm yurttaki eğitim seferberliğini sağlayabilmektir. Bu nedenle yapılan çalışmalar belli bir seviyeye kadar başarı sağlamış olsa da, toplumdaki eğitim sorununa tam anlamıyla çözüm olamamıştır. Tevhid-i Tedrisat, Harf Devrimi, Millet Mektepleri ve Halk Evleri Atatürk döneminde yapılan etkinlikler ve kurumlardır. Her biri Cumhuriyet'in temel ilkeleri ışığında, eğitim temel ilke ve hedefleri göz önüne alınarak uygulanmıştır.

Eğitim kurumları arasındaki yeri itibarıyla başarılı bir eğitim modeli olarak kabul edilen ve kaynağını yaşadığı topraklardan alan Köy Enstitüleri, toplumun aydınlanmasında ve kalkınmasında önemli bir görev üstlenerek, kısa ömürlü olmalarına karşın, vücut bulduğu döneme damgasını vurmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın bütün ağırlığıyla ülkemizi etkilediği yıllarda nüfusun %80'ini oluşturan köylüler, eğitim-öğretim olanaklarından yoksundu. Bütün bunların yanında ülkenin içinde bulunduğu ekonomik şartlar göz önüne alınarak, okul ve öğretmen ihtiyacını karşılamak ve ilköğretimi yurt sathına yaymak amacıyla Köy Enstitüleri modeli ortaya çıkmıştır. Bu kurumların özgün yapıları, öğrencilerini köyden alan, gerekli olan eğitimi verdikten sonra yine köye veren işe-üretime dayalı eğitim veren kurumlar olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu okullarda sadece sınıfta ders veren öğretmen değil, inşaat, tarım ve sağlık gibi konularda da bilgili kimseler yetiştirilmiştir. Bu çalışmada Köy Enstitülerinin kuruluş felsefesi, faaliyetleri, uygulanan eğitim programları ve kapanışı incelenmiştir.

Bu araştırmada bana yardımcı olan danışmanım sayın Doç.Dr.Himmet Hülür'e, Prof.Dr.Mustafa Ergün'e ve Yrd.Doç.Dr.Osman Konuk'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Gül Nihan Toprak